

AZ ÉGŐ TETŐN

ÍRTA: DÉRY TIBOR

Egy pillanatra megállt a keskeny csigalépcsőn, s lélegzetét visszafojtva bámult ki a repedt, pattogzó ablakon. Lábai alatt a pince felszakadt öbléből sűrűn tört ki a füst, gyors, hatalmas hullámokban emelkedve az akna tetőnyílása felé; a lépcső vaskorlátja már oly forró volt, hogy el kellett éresztenie, mert égette a markát, s vastag cipőtalpán is átsütött már a tüzes lépcsők heve. A füst tört, rohant felfelé, már ismét mellének csapódott, már tüdejébe szűrt keserű vas-túkkal, s véres buborékokba dagadt szemei elé, lent mélyen a pincében pukkanva repedt meg egy kazán, s a felszálló vas- és téglatörmelékek úgy verték a lépcsők alját, mint jégeső a kongó bádogtetőket . . . előre, előre, nem szabad megállnia, nem szabad pihennie, mert lángot kap a talpa, agyonlövi a kazán, megég eleven testtel. Szuszogott, s orrát befogva tovább rohant a lépcsőn.

Szűk, alig méternyi széles aknán vezetett felfelé az út; a piszkos falon egymástól emeletnyi magasságban apró ablakok nyíltak, derengő fényt eresztve be a sikátorba, melyben csak a csend és füst szállt felfelé a menekülő ember után. A vaslépcső kongott és remegett, a füst árnyékokat vetett a falakra, s az árnyék is ezer lábbal mászott felfelé, s néha ájultan kibukott az ablakon, a falak pedig egyre szűkültek, s csendes kőhangon nyikorogtak, ha alul, a piszkos homályból hirtelen kivillant a tűz rőt viharja. S még oly messze volt a tető, a levegő forró volt, s az ember egyre jobban szédült, amint hörögve mászott felfelé fájó talpáin. Csak a falak ne szólnának! Ez a nyikorgás ne üldöznél! . . . hát mi is ez, csontropogás? . . . vagy inog már az épület, s a kövek súrlódnak egymáshoz tompa halálhanggal? . . . Meghajolva, nyöszörögve kúszott felfelé, a füst gyorsan követte, néha összecsapott feje fölött; állából pedig, melybe a felrobbant kazán szilánkjá vájt sebet, sebesen csöpögött a vér, és boldogan hullt alá a tűzbe. – Miért nem hallom a csöppenését? – jutott hirtelen eszébe, s azontúl feszülten hallgatózott, hogy hátha kihallani azt is a lármák vörös kórusából. Egyszerre megszűnt a nyikorgás, a lépcső kongása elfogyott, a füst se súrlódott már lepkeszárnyal a falakhoz, az árnyék is megállt: a csönd lepedőjén csak a

vörös vércsepp táncolt súlyos pergéssel és hidegen dobogva. – Ha leejteném magam – gondolta –, keresztülszakítanám a lepedőt! – Utána rögtön felkiáltott, s homlokához kapott. – Úristen, hisz megbolondulok! – nyöszörögte, előredült, s lábát magasra emelve, hörgöve továbbfutott.

Az előbb, hogy pillanatra megállt, s kibámult az ablakon, először vett rajta ez a vágy, a hullás, hullás, hullás vágya. Épp akkor dült össze a lichthof szemközi fala: előbb mintha himbálódzna, piszkos felületét hangtalanul szelték át a lángok vörös sávjai, egy árnyék szaladt át rajta sebesen, talán egy madár árnya . . . aztán hirtelen óvatosan előredült, s port és köveket hányva az égnek, meghalt. Hangját nem is lehetett hallani, akkor robbant fel a kazán. Egy hajtóraj repült ki a mélyből a törmelék fölé, kígyózva, mint egy leszakadt kar, egyre vastagabb por és kavics hullt le a magasból, az udvar elsötétedett, megtelt és siketen elhallgatott. Az ember feje fölött pedig még jobban összeszorultak az akna falai, s egy pillanatra hideg levegő kúszott be a tört üvegű ablakokon.

Tenyere vérzett, ujjairól lesült a bőr, bajusza megpörkölődött, s undorító szaggal fojtogatta; így kúszott felfelé a tüzes lépcsőn, s mire végére ért, s rettenetes ugrással felemelte az akna csapóajtáját, s kitántorgott a tetőre: összeesett, s hápogva, kitárt karokkal, fogaival, harapva, mint egy szívógép, rántotta tüdejébe a tiszta levegőt. De a tető újonnan támadt nyílásán át azonnal utána nyomult a füst, az akna hirtelen huzatja hatalmas, lánggal kevert oszlopban hajtotta ki, s az ég felé lökte, mint egy áldozatot. – Fel kellett állnia, s leereszteni, lenyomni az aknafedelet, különben percek alatt a tetőre csap a tűz!

Így is, nem sok időbe telik már, míg eléri, hisz már inog talpa alatt a tető, s a felhők recsegő faszárnyakkal s véres szemekkel menekülnek. A Jägernitzből elhallatszik a nyári zene, a legyek ott zümmögnek és boldogok, s felesége csipkés alsónadrágban színes, színes, vérszínű fagyaltot eszik ott. De sietnie kell, haza kell sietnie, vacsorát készíteni, mert nyolc órakor hazajön a hivatalból az úr! Az asszony beteg, az asszony megérdemli a fagyaltot . . .

„De én itt megdöglöm!” – rikácsolta hirtelen, s szája tátva maradt s hörgött. Megfordult, s teljes erejéből futni kezdett, botorkálva gurult végig a hatalmas tetőn. Alulról izzó hőség csapta meg, körös-körül vakon mosolygott az ég. A lapos tető, mint egy sivatag, párolgott, értelmetlen dombok, szakadékok állták el itt-ott útját, üvegcserepek csillogtak mindenfelé, a távoli hegyek mögé pedig leszállt a nap. A város völgyben fekszik, a házakat azért építik, hogy kitöltsék a völgyet. Innét a tetőről csak tetőket látni, vadul meredező összevisszaságot, a Csúnyaság kővé meredt énekét, mely nem tudott magasabbra, nem tudott éjig szállni. A padlásablakok alatt kopasz emberek éheznek és haldokolnak, egy zongoratanár énekel, s aggszűzek fetrengenek piszkos ágyakban. Azokra a kopasz fejekre, a zongoratanár énekére kell neki eljutni, mert alatta már roskadozik a tető, hallani, amint belül nyöszörögve összedülnek a falak, egyre üresebb lesz az épület, a tető, mint a dob hártájája, már csak a semmi fölött feszül. A szomszéd házra, a Renner-ház tetejére kell neki eljutni.

Egy pillanatra nekitámaszkodott a suta kéménynek, orráról levette cvikkerét, megtörölte kabátja ujjába, újra feltette, s félszegen körülnézett. Az utcák mély fekete szakadékában, ahol nem fedte el őket a füst, apró emberkéek tolongtak, a szemközi házak alja vörösen fénylett, itt-ott ablak csapódott ki, valami zurránást lehetett hallani, s néha kürtsikolyt, mely egy darabig szállt, aztán megakadt a füstben. A korom vastag csapatokban röpült a forróság tömbjei között. De fönt az ég oly tiszta hűvös volt, feltűnt az első csillag . . . miért csak a földre le, miért nem lehet a csillagra felugorni? A földön él a felesége, fia, de miért ne élhetnének a csillagon, egy violadomb hajlásában? Ha fel tudna ugrani, biztos ott találná őket. Ott ki lehetne gyógyítani a fiút az angolkórból! Most még biztos semmit sem sejtenek a tűzvészről, de ne is . . . mert hátha meg tud még menekülni! – Felnézett az égre.

Egészséges, vastag hang szólalt meg hirtelen a háta mögött, ijedten megrezzen, hátrafordult. Az irodaszolga állt mögötte, kuszált hajjal, homlokáról vastagon csöpögött a verejték. – „Cégvezető úr . . .” – dadogta.

„A Renner-ház tetejére kell eljutnunk” – mondta ez elgondolkodva, kis szünet után. Nézte, nézte, miért csillog a szolgálja uniformisának gombja . . . kabátja kilyukadt, alatta meztelenül vöröslött könyöke. Miért csillog a gomb, úgysis vége már mindennek.

Botorkálva futott a két füstölgő fekete alak a tető nyugati széle felé. A fiatal szolgálja már nem lihegett, már ismét erőre kapott. – „Csak lassan, csak lassan!” – mondogatta egyre, s hogy testben tisztább s frissebb legyen, zsebkendőjével letörülte a verejtékét. De a cégvezető hörgött, mint aki halálán van.

Mikor elérték a tető szélére, ijedten megálltak. A tűzfal ugyan ott volt még, de a tulsó sarka beomlott vagy háromméternyi szakadékot nyitva a két szomszéd tető között. A cégvezető sikoltott. A szél szállt a hegyek mögött.

Leült a tető szélére, s hangtalan, görcsös sírásba kezdett. Hisz nem az ő élete vész itt most kárba, füstbe, azért nem sírna, azt ő nem bánná, hisz egyszer úgysis meg kell halni, hogy 600 korona fizetését egy évig húzza még vagy húsz évig, oly mindegy, de az asszony, a fiú . . .

„A fiú . . .” – sikoltotta, s térdére hanyatlott feje. Ha ő meghal, meghal az asszony, s a fiú is. S az az ő bűne, az ő felelőssége . . . S múltja elé hirtelen záporodással zsíros koromfüggöny lökődött elő a mélyből, a pernye szemére szállt, s keze fekete lett, mint a halálé.

A függöny mögül pedig hiába szölt elő a vigasztalás hajlékony, izmos hangja: mintha álomban hallaná, fülei bezárultak, értelmetlenül bámult maga elé.

A fiatal szolgálja báméskodva nézte. – Uramisten! – mormolta. – Ez az ember beleőrült . . . beleőrült. – Hadarva, hirtelen új vigasztalásba, nógatásba kezdett.

„De Zsolt úr! – hallatszott szenvedélyes hangja. – Hisz csak három méter . . . legföljebb három méter . . .”

Elakadt, torkába vastag füstfelhő nyomult be hirtelen. Köhögött, szeméből letörölte a könnyeket, aztán a cégvezetőhöz ugrott, s megrázta vállát.

„Jöjjön – nyöszörögte. – Jöjjön, hisz csak három méter . . . s legföljebb meghal . . . nem olyan nagy dolog a halál.”

Az ember ordítva talpra ugrott. Homlokáról vastagon csöpögött a verejték. „A feleségem! – hörögte. – A fiam . . . mi lesz a fiammal, szolgálja úr . . .”

Dörrenések hallatszottak gyors egymásutánban, s rögtön utána forró levegő-hullám szaladt arcuknak, zizegve szállt a füst, s a tető megingott. A szolgálja a tűzfalra ugrott.

„Nekem is van – kiáltotta teljes erejéből –, tessék jönni . . . ha mi meg is halunk, azért ők tovább élnek . . . hát miért ne éljenek tovább, van még más férfi is a világon . . .”

Elfulladt, elhallgatott. Néhány pillanatig még várt, de hogy a cégvezető tántorgó alakja csak nem jött közelebb, a forróság meg tűrhetetlen volt már, megfordult, s nekifutott a szakadéknak . . .

A másik mozdulatlanul, behunyt szemmel állt. „Sikerült” – mondta hangosan, mikor néhány pillanat múlva meghallotta a túlsó partról a hívogató kiáltást. „Tehát sikerült.” S megindult a tűzfal felé, megállt a végén, s rázkódva lenézett a mélybe. Lenn látszott az udvar, de itt fenn a tetőkön oly sűrű volt a füst és a korom, mintha éjfél tombolna csillagtalanul. S szemét se bírta nyitva tartani, égett a felforrított levegő. Állt mozdulatlanul, a túlsó tetőn halkulva, egyre távolodott a kiáltás, majd teljesen elhallgatott, s a füst és csend végleg bezárult körülötte.

– Ha leesem a szakadékba, mi lesz a fiammal! – tombolt benne eksztatikusán s dadogva az örület. Nekiindult, visszaugrott, újra előre, újra hátra, halálos polkát táncolva a csikorgó sivatagon. Levegő csak ritkán, egyre ritkábban jutott már a tüdejébe, hörgött, szeme kidülledt, s ugrált fel-alá hadonászó karokkal. A tető bádogrészei pattanva, mint az ágyúgolyók, röpködtek körülötte, iszonyatos sistergés szólt szakadatlanul háta mögött. Hanyatt feküdt a falon, nehogy megsértsék a röpködő téglák. – El fogok ájulni, de nem fogok megfulladni . . . el fogok ájulni, de nem fogok megfulladni – mormogta szakadatlanul, s utolsó pillanatban eszébe jutott a Zägemnitz vérszínű fagyaltja. Még mintha hallaná messziről a hívogató kiáltást . . . de azon a szakadékon nem lehet átjűni, csak a családja élete árán, s neki vigyázni kell a családja életére. Letépte gallérját, kabátját, letépte mellényét, s élete utolsó foszlányait: meztelenül, roncs formájában egy angolkosáros láb himbálódzott már csak előtte. Haja sisteregve tüzet fogott . . . a szolgálja ugyan megmenekült, de annyi baj legyen . . . őt még biztosabban megmentik, a cvikkerét hosszú ívben eldobta arcáról, két tenyerét ráfektette szemére. Hörgött, fulladozott . . . az ebédlőben a piros ripszkanapéra fogják fektetni, hideg vizes borogatással homlokán . . . és a házi orvos . . .

A novellát a Bács megyei Napló Petőfi-naptárából vettük át (Petőfi Naptár 1923. közönséges esztendőre. Minerva Nyomda és Lapkiadó Részvénytársaság, Subotica). Előbb a bécsi Panoráma 1922. január 22-ei számában jelent meg. Nincs újabb közlése. A szöveget a mai írásszokáshoz igazítottuk.